

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

ישראל אחד משלשה קניני ובר' א"ר יוחנן אר' לה לרבנות שמקברת בעליה שאין קל נביא בישראל שלא קפח ארבעה מלכים בימיו מפני מה זכה ירבעם להמנות עם מלכי בית דוד מפני שלא קבל לשון הרע על עמוס שנאמר וישלח כהן בית אל אל ירבעם בן (בנעם) [ויאמר] מלך ישראל וגו'. אפילו דור אביר שיקלל [ואת אמן] לא יברך אל תלשן אותו מהרשע כר'. עזרת פרונו עזרת עשה הקב"ה לישראל שפוזר לבין האומות מיד שאול אפרים זו בבל שדיר עמקוה מטאול. שלשה חזרו למטען ישראל כפי מצרים וכתב הלוותים:

יורעאל. על שם העמיד שזרעו בגולה:

והגלה אותם לבבל. וסא דלמר גניטין (דף י"ז, וס) רחמנא בטולך או בטולך דבר עשו אלמא ציי עשו מעלו טפי היינו לבתר דלמו חזרי לבבל: שמעת

זרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל. ותהר עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם ותהר ותלד בן ויאמר (ה' אליו) קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם לאחר שגולדו [לו] שני בנים ובת אחת אמר לו הקב"ה להושיע לא היה לך ללמוד ממשה רבך שכיון שברתי עמו פירש מן האשה אף אתה ברור עצמך ממנה אמר לו רבש"ע יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה^א ולא לגרשה א"ל הקב"ה ומה אתה שאשתך זונה ובנדך [בני] זנונים ואין אתה יודע אם שלך הן אם של אחרים הן כך ישראל שהן בני בני בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחד^ב מארבעה^ג קניני שקנתי בעולמי תורה קנין אחד דכתיב ה' קני ראשית דרכו שמים וארץ קנין אחד דכתיב קונה שמים וארץ בית המקדש קנין אחד דכתיב ה' זה קנתה ימינו ישראל קנין אחד דכתיב עם זו קנית ואתה אמת העבדים באומה אחרת כיון שידע שחטא עמד לבקש רחמים על עצמו אמר לו הקב"ה עד שאתה מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל שגורתי עליהם שלש גזירות בעבורך עמד ובקש רחמים ובטל גזירה והתחיל לברכן שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו' והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' וזרעתי לי בארץ ורחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה אמר רבי יוחנן^ד אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו שנאמר חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים וגו' אמר ר' יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה מפני שלא קבל לשון הרע על עמוס ישראל להמנות עם מלכי יהודה מפני שלא קבל לשון הרע על עמוס מנול דאימני דכתיב דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עוזיה ויהוה אחז יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל ומנול דלא קיבל לשון הרע דכתיב וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך וגו' וכתביב כי בה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חס ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתי לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה^ה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקלך ואשמת וכתביב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אל אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנול מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו בישראל צדקה עשה הקב"ה בישראל שפוזר לבין האומות והיינו דא"ל הווא מינא לר' חנינא אנן מעלינן מייניכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן אויתינכו גבן כמה שני ולא קא עברדינן לבו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעבדו תכלינן כולוהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קטיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתינן ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום^ו לפיכך הגלה אותם לבבל אמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה בשאול שנאמר מיד שאול אפרים ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששינן לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדר דאמר שלשה חזרו למטען אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לווחות ישראל אתה דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך הרבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלים וגו' כתב הלוותים דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לווחות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו

דבליים שמי דיוט דומה צת דומה^ז: כי אברהם מלך ארם וישימים כעפר לדוש: ותהר ותלד בן ויאמר ה' אליו קרא שמו יורעאל. שעתיד אני לזרעם ולזרעם צולה: ארבעה קניני גרסין וצית המקדש אחד מייניהו. קנינין חסודין בעיני לקרובם קנין לו כאלם שטורח לקנות דבר החציצ לו: ש"ש גזירות. ירעאל דהיינו גולה ולא עמי ולא רוחמה: יאמר להם וגו' ונקבצו וגו' בטלה גזירת הגלות ורחמתי בטלה גזירת לא רוחמה ולאמתי ללא עמי עמי אלה בטלה גזירת לא עמי: קיפח. קבר האריך ימים מהם על ידי שמתנשאים צרנות הס ממים: וזה לימנות. כדילף לקמיה: בימי עוזיה ויהוה. ספיסה דקדק וציימי ירבעם כן יואש מלך ישראל: בהן בני אל. כחמין לעכו"ס: וזכר את הרחמים גרסין: בי לא אוסיף עוד ארחם. אט"ג דפורענותא הוא אידוכי הוא מילדק שם רחמים: בי נשא אשא דהב. לשון סליחה ואמנותי מהמנה ומיניו סליחה קא מילדק וספיסה דקדק דלעיל הוא: רבי יוחנן אמר מהכא ורחמתי וגו' ואמרתי ללא עמי עמי אתה. אומס סלא היו מעמי יצקו צהס ויהיו לי לעם: אפילו דור. רשעים שאינן יקללו אל תלשינן: מהושע. שנחפס על שחלשן את ישראל ואף על פי שחטאו: צדקה עשה שפוזר. סלא היו יכולין ללכותם יחד: יטפל לך תלמיד א'. להשינן תשובה: גפא דרומאי. נשנע צע"ו: בהא נחתינן ובהא סלקינן. נחמנשנא זו אמן עסוקים חמדי: הגלה אותן לבבל. שאין כשדים אכזרים כשאר האומות: שעמוקה בשאול. ויפסד משם מהר כמו שכתבנוס מיד שאול אפרים: שקרוב לשונם ללשון תורה. ולא תשחמך מורה מהן מהר: לבית אמן. אברהם מנול כשדים ילא: כסף מצרים. שמוזי ישראל צלחנס ממלרים דכתיבי (שמות צ) וינלנו את מלך מצרים וציימי רחבעם עלה שישק מלך מצרים ונטל את כל האלוקות: לעיניכם. כלומר דבר פלג רחמים שס שהענין פונה להסתכל צ:

ממרים

ירבעם בן יואש מלך ישראל: והשם א. א. (א) כי בה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חס ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתי לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה^ה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקלך ואשמת וכתביב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אל אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנול מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו בישראל צדקה עשה הקב"ה בישראל שפוזר לבין האומות והיינו דא"ל הווא מינא לר' חנינא אנן מעלינן מייניכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן אויתינכו גבן כמה שני ולא קא עברדינן לבו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעבדו תכלינן כולוהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קטיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתינן ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום^ו לפיכך הגלה אותם לבבל אמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה בשאול שנאמר מיד שאול אפרים ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששינן לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדר דאמר שלשה חזרו למטען אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לווחות ישראל אתה דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך הרבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלים וגו' כתב הלוותים דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לווחות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו

ירבעם בן יואש מלך ישראל: והשם א. א. (א) כי בה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חס ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתי לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה^ה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקלך ואשמת וכתביב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אל אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנול מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו בישראל צדקה עשה הקב"ה בישראל שפוזר לבין האומות והיינו דא"ל הווא מינא לר' חנינא אנן מעלינן מייניכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן אויתינכו גבן כמה שני ולא קא עברדינן לבו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעבדו תכלינן כולוהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קטיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתינן ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום^ו לפיכך הגלה אותם לבבל אמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה בשאול שנאמר מיד שאול אפרים ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששינן לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדר דאמר שלשה חזרו למטען אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לווחות ישראל אתה דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך הרבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלים וגו' כתב הלוותים דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לווחות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו

תמרים

ירבעם בן יואש מלך ישראל: והשם א. א. (א) כי בה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חס ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתי לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה^ה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקלך ואשמת וכתביב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אל אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנול מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו בישראל צדקה עשה הקב"ה בישראל שפוזר לבין האומות והיינו דא"ל הווא מינא לר' חנינא אנן מעלינן מייניכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן אויתינכו גבן כמה שני ולא קא עברדינן לבו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעבדו תכלינן כולוהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קטיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתינן ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום^ו לפיכך הגלה אותם לבבל אמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה בשאול שנאמר מיד שאול אפרים ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששינן לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדר דאמר שלשה חזרו למטען אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לווחות ישראל אתה דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך הרבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלים וגו' כתב הלוותים דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לווחות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו

האשה פרק שמיני פסחים

פת.

ה א מ"י פ"ג מהלכות
ק"פ הלכה ח:
י ב שם הלכה ט:
ז ג שם הלכה ח:
ח ד שם הלכה י:
ט ה שם הלכה יב:

רבינו חננאל

אמר ר' אלעזר מאי
דכתיב והלכו עמם רבים
ואמרו לכו ונעלה אל הר
ה' ואל בית אלהי יעקב
ויוצגו מדרכיו ונכלה
באורחותיו כי מציון תצא
תורה גור: מתני' יתום
ששוחטו עליו
אפטרופין יאכל
ממקום שרוצה. ש"מ
יש ביריה אמר ר' זירא
שה לבית מכל מקום בין
מדעתו בין בעל כרחו.
תניא נמי הכי שה לבית
מלמד שאדם שוחט על
ידי בנו ובתו הקטנים ועל
ידין עבדו ושפחתו
הכנענים בין מדעתו בין
שלא מדעתו: וכלן
ששחטו ושחט רבן
עליהן יוצאין בשל רבן
חורין מן האשה ואוקי'ם
חורין מן האשה וכל
לעצמה אפי' שלא מיחה
בפירוש שחיטתה לעצמה
אין לך מיחוי גדול מזה:
עבד של שני שוחטין
אם אלו השוחטין קפדי
אהדי שלא ישמש לזה
יותר מזה וכן במזוזה
קפדי שלא יאכלנו אלא
כדי חלקו בלבד לא יאכל
משל שניהם. ומתני'
דקפדי אהדי. ברייתא
דקפדי יאכל ממי שהוא
רוצה בשוחטין דלא קפדי
אהדי: מי שחציו עבד
וחציו בן חורין במשנה
ראשונה דתני עבד את
רבו יום אחד וזאת עצמו
יום אחד לא יאכל לא
משלו ולא משל רבו. אבל
במשנה אחרונה דתני
כופין את רבו ושחטין אותו
בן חורין כו' [יאכל] משל
עצמו כי כבן חורין הוא:

ליקוטי רש"י

דתמרי. דש עשין
מהן. ובבבלי לא
עסקי. כלומר יכולין הן
לשקוק תמיד שיש להן
מוותם מול וכל טומא
צערותיה. שכלול דלמדי
[גמין] דף ע"ג. תמרי
משמטן ומשטלן. מ"ל
צנא סבא דמוחא
בוזא. שמתוך שלוקטין
אוחז מול אולקין מהן
הכנה ומעשה אוחז
[תענית ט ע"ב]. שמעת
מינה יש ברידה.
הוכנל דשמיטה חריקה
דהאי פסח שפיר איזדריק
[לעיל פו ע"א]. אמר ר'יה
עינא סבא מיני ומיניך
תסתיי' שמעתא.
כלומר על ידי ועל דך
תתפרש אמתו של דבר
כו' [מגילה יד ע"ב].
פתיא. כלי מרק דלמדי
[ע"ז דף ג'ג]. הני פסחיתא
דצי מנסך [ברכות ג ע"א].
פתיא אובבא. כלי
שחור כמו [לשון דף ג'ג].
הני פסחיתא דצי מיכס.
אובבא ששחטת ע"י
מלכה. כלומר גס אלה
רגיל ומדיד במורה כמו
[ברכות דף כח]. מיכסלי
ביתך ניכר שפחמי אלה
מכמה מפוארה כללי
את חלקן [גמין] מא ע"א.

שמעת מינה יש ברידה. הכא לא שייך מאי רוצה בשעת שחיטה
דשחטא לעיל אשמעינן דאי לא ציררה בשעת שחיטה
אינה אוכלת כלל אע"ג דס"ד דצחר צעלה גרידא טפי אצל הכא אס
רוצה בשעת שחיטה מאי קמ"ל: **שך** לבית מ"מ. פי' משום דשה
לצית^א לאו דאורייתא והכי אית ליה
לר"ז גופיה צפרק אין צין המודר
[מדרס דף ז']. ואס תלמוד והיאך
מאכלי פסח שלא למנוי^ב נהי דקטן
אול נצילות אין צ"ד מנויין להפרישו
לספות לו צידים אסור כדלמר צ"י
תרג' [יבמות דף ק"ד]. ולור"י דהתם
ילפינן מלא תחלוט ולא אסור אלא
דומיא דשרשים ונצילות אצל כה"ג
דאיכא חנוך מזה שרי^ג.

ע"י ידי בנו ובתו הקטנים.
צפ"ק דצ"מ [דף יג:]. גבי
מזיזה איכא למאן דלמר דלא קטן
קטן ממש אלא גדול וסמוך על שלמן
אציו זהו קטן הכא ע"כ קטן ממש
מלמדי צין מדעתו צין שלא מדעתו
ושלא מדעתו אמרינן בסמוך היינו
דלמדי לא וגדולים פשיטא דיש
צידם למחות אפי' סמוכין על שלמן
אציו: **ובורין** ששחטו בו. קמ"ל
אפי' סתמא כיון דשחטו אין לך
מיחוי גדול מזה כדלמרין בסמוך:
מתניתין בדקפדי אהדי. אין
לפ' דקפדי שאין כל

אחד רוצה להסוות את חצירו ולכן
אפילו חלקו לא יאכל דאי אפשר שלא
יהנה^א גם חלק חצירו א"כ כל אחד
ששחט עליו ומי השוחט^ב הוא סבור
שיהנה חלקו משלו ולא יהנה^ג חלק
חצירו דמסתמא מיירי כששחט עליו
רצו דומיא דרישא יתום ששחטו עליו
כו' ועוד דמי שחטו עבד אמאי לא
יאכל משל עצמו אף למשנה ראשונה
דדעתו ודאי להסוות אף חלק רצו
כדי ללכת ידי חובה לכן נראה כפי'
הקוטרס דקפדי שכל אחד אינו רוצה
שיהנה^א חלקו משל חצירו ושוחט אף
על חלק חצירו וסבור שחצירו אינו
מקפיד אס יאכל חלקו משלו ולכן
חציו עבד לא יאכל למשנה ראשונה אף
משל עצמו: **ר"י** שפחה אינו
יבול.^א ואס תלמוד ולימי עשה דפרו
ורצו [בראשית ט] וידחה לאו דלא
יהיה קדש [דברים כג] וי"ל משום דידה
דליכא עשה דאפשר לה בעבד ועוד
דצחלת ציאה מיעקר לאו ולא
מיקיים עשה אלא בהולאת זרע וא"ת
וימכור עצמו בעבד עברי ויהיה
מוחר בשפחה וי"ל צומן שאין היוכל
נוהג^ב דלא נמי אינו נוהג עבד עברי
ועוד אומר ר"י דאסור למכור עצמו
בעבד עברי כדלמר' צפ"ק דקדושין
[דף כג:] וא"ת ישא חליה שפחה ותחיה
צת חורין וי"ל דלמי צד עבדות
ומשתמש צד חירות ואס תלמוד ישא
ממורת דממור מותר בשפחה דצפרק
האומר [שם דף טז.] אמר רבי טרפון
יכולים ממזרים ליתור כילד ממור

נושא שפחה ומותר נמי צד חירות דחורין וממזרי מותרים לצד זה וי"ל אי חציו עבד קדושין חופסין אחי צד עבדות ומשתמש צד אשת
איש ואי לא חפסי אס כן צעילתו צעילת זנות וזהו שולח [גמין] מה. מספקא ליה אי חפסי אי לא ועוד אור"ת דאין (א) תקנה להרצות ממזרין
ואס תלמוד ישא נתינה דחורין ונתיני מותרים לצד זה וזה^ב וי"ל דאף על גב דממור מותר בשפחה נחין אפשר דאסור צה דקדש ועומד הוא
הממור שנוצר מאסור דלא חפסי קדושין ולכן מותר צללו דלא יהיה קדש והא דלמרין צ"ס מותרות [יבמות דף פה:] דממזרת ונתינה מרגל
ליה (ג) לפי שיכול להכשיר זרעו שישא צנו שפחה ואף על גב דנחין אסור בשפחה האי גצרה לא אכפת ליה באיסור דהא קא נסיב נתינה:

כופין

מי שחציו עבד בו. כגון שהיו צ' אחין או צ' שוחטין ושחט ר' א'

תמרים. יש צנצל הרצה: מירינא. סל: כמה כי הגי בוזא.
כמה מאלו צוה אחד: הר המוריה ושה דלחק וצית אל דיעקב
כולם צהר הצית התפללו: שקראו בית. מקום מיושב: יום
יזעאל. יום כניסיהון מתרגמינן וקרי ליה יום כנירת צראשית:

תמרים ויעסקו בתורה ^א עולא איקלע
לפומבדיתא קריבו ליה מירינא דתמרי אמר
להו כמה כי הגי בוזא אמרו ליה תלת
בוזא אמר מלא צנא דרובשא בוזא
ובבלאי לא עסקי באורייתא בלילאי צעורוהו
אמר מלא צנא סמא דמותא בוזא בבבל
ובבלאי עסקי באורייתא ואמר ר' אלעזר מאי
דכתיב^ב והלכו עמים רבים ואמרו לכו
ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו'
אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק אלא
לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר^ג אשר
יאמר היום בהר ה' יראה ולא^ד כיצחק
שכתוב בו שדה שנאמר^ה ויצא יצחק לשוח
בשדה אלא **ביעקב שקראו בית** שנאמר
^ו ויקרא את שם המקום ההוא בית אל א"ר
יוחנן גדול קבוץ גלויות כיום שנבראו בו
שמים וארץ שנאמר^ז ונקבצו בני יהודה ובני
ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן
הארץ כי גדול יום זרעאל וכתוב^ח ויהי ערב
ויהי בקר יום אחד: יתום ששחטו עליו
אפטרופסין וכו': שמעת מינה^ט יש ברידה
א"ר זירא^י ^י שה לבית מ"מ ת"ר^י שה לבית
מלמד שאדם מביא ושוחט על ידי בנו ובתו
הקטנים^י ועל ידי עבדו ושפחתו הכנענים בין
מדעתו בין שלא מדעתו אבל אינו שוחט על
ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו
העברים ועל יד אשתו אלא מדעתן תניא
אידך^י לא ישחוט אדם לא על ידי בנו ובתו
הגדולים ועל ידי עבדו ושפחתו העברים
ועל יד אשתו אלא מדעתן אבל שוחט
הוא על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי
עבדו ושפחתו הכנענים בין מדעתן ובין
שלא מדעתן ^י וכולן ששחטו ושחט רבן
עליהן יוצאין בשל רבן ואין יוצאין בשל
עצמן חוץ מן האשה שיכולה למחות

מאי שנא אשה אמר רבא אשה וכל דדמי לה הא גופא קשיא אמרת חוץ מן
האשה שיכולה למחות מעמא דמחי הא לא מחי נפקא בשל בעלה והא קתני
רישא ולא על ידי אשתו אלא מדעתן הא סתמא לא נפקא רישא אלא מדעתן
לאו דאמרי אין אלא בסתמא לאפוקי היכא דאמור לא והא כולם ששחטו
ושחט רבן עליהן יוצאין בשל רבן דבסתמא וקתני חוץ מן האשה מפני
שיכולה למחות אמר רבא ^י כיון ששחטו אין לך מיחוי גדול מזה: עבד של
שני שותפין וכו': רמי ליה רב עינא סבא לר"ג תנן עבד של שני שותפין לא
יאכל משל שניהן והתניא רצה מזה אוכל מזה אוכל א"ל^י עינא סבא
ואמרי לה^י פתיא אוכמא מיני ומיניך תסתיי' שמעתתא ^י מתניתין בדקפדי
אהדי ברייתא דלא קפדי אהדי: מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל
משל רבו וכו': משל רבו הוא דלא יאכל אבל משל עצמו יאכל והא תניא
לא יאכל לא משלו ולא משל רבו לא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן
כמשנה אחרונה דתנן^י מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובר את רבו
יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל בית שמאי אומרים
תקנתם

נושא שפחה ומותר נמי צד חירות דחורין וממזרי מותרים לצד זה וזה^א אי חציו עבד קדושין חופסין אחי צד עבדות ומשתמש צד אשת
איש ואי לא חפסי אס כן צעילתו צעילת זנות וזהו שולח [גמין] מה. מספקא ליה אי חפסי אי לא ועוד אור"ת דאין (א) תקנה להרצות ממזרין
ואס תלמוד ישא נתינה דחורין ונתיני מותרים לצד זה וזה^ב וי"ל דאף על גב דממור מותר בשפחה נחין אפשר דאסור צה דקדש ועומד הוא
הממור שנוצר מאסור דלא חפסי קדושין ולכן מותר צללו דלא יהיה קדש והא דלמרין צ"ס מותרות [יבמות דף פה:] דממזרת ונתינה מרגל
ליה (ג) לפי שיכול להכשיר זרעו שישא צנו שפחה ואף על גב דנחין אסור בשפחה האי גצרה לא אכפת ליה באיסור דהא קא נסיב נתינה:

(א) תענית ט: (ב) [עין
מוספות גמרות ל: ד"ה
הניף וכו'] (ג) [לשיל פו.
לקמן פט: (ד) ע"י תוס'
גמין סד: ד"ה שאני,
(ה) ע"י תוס' יבמות ע':
ד"ה אלמא, (ו) [מוספתא
פרק ו], (ז) [מגילה יד:],
(ח) [שם ע"ב עמוד זה
טז: ע"ש פירש"י גמרות
דף ק ע"ש פירש"י,
(ט) מנינה ב גמין מא.
צנא מנחל יג. ענין צ:
עדות פרק א משנה יג,
(י) ב"מ יב: (י) [תקנות
נח: (ז) לקמן פט,
(מ) ע"י תוס' גדרים לו.
ד"ה יבא ורין שם ד"ה
א"ר זירא, (נ) ע"י תוס'
ב"ב יג: בארך ובתוס'
הרשב"א כאן (ב"ש)
(ס) [דלמא קדושין דף
סט: (ז) קידושין סט.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לישא וכו'
ועוד אור"ת דאין זו
תקנה: (ב) בא"ד מרגל
ליה לישראל לפי שזול:

תורה אור השלם

(א) והלכו עמם רבים
ואמרו לכו ונעלה אל
הר ה' אל בית אלהי
יעקב ויזנו מדרביו
ונלכה בארחתיו פי
מציון תצא תורה וקבר
וי' מירושלים: [ישעיה כג.
(ב) ויקרא אברהם שם
המקום ההוא וי' יראה
אשר יאמר היום בהר
ו' יראה: [בראשית כב. יד]
(ג) ויצא יצחק לישוח
בשדה לפנות ערב
וישא עיניו וראה והנה
גמלים באים:
[בראשית כב. טז]

(ד) ויקרא את שם
המקום ההוא בית אל
ואוקם לו שם העיר
לירושלם: [בראשית כח. יט]
(ה) ונקבצו בני יהודה
ובני ישראל יחדו ושמו
להם ראש אחד ועלו
מן הארץ כי גדול יום
זרעאל: [חושב ט. כ]
(ו) ויקרא אלהים לאור
יום ולחשך קרא לילה
ויהי ערב ויהי בקר יום
אחד: [בראשית א. ח]
(ז) דבר אל כל עדת
ישראל לאמר בעשר
לחשך הנה וקחו להם
איש שדה לבית אביו
שה לבית: [שמות יג. ג]

הגהות וצינונים

(א) יש להוסיף איש
(חכמת מנחם, וכו')
בדפוס לובלין ש"א):
(ב) בש"ס וילנא הס"ד
ומה"י "שיכולים למחות"
הוא דבור אחד עם ד"ה
אלמא וכו' עד "כשל
בעלה", ובמהדרותינו
החורני הירבורים
כדברוסים הקודמים:
(ג) ראוי להוסיף
אבות (גמין יוסף):
(ד) יתנה (ברכות שמים):
(ה) מוס' הרשב"א
נד"ל וכו' שופה הוא
(ב"ש): (ו) שיתנה
(ב"ש): (ז) שייך לעמוד ב
[גמין]:

[דף פ"א - פ"ב ע"ב]

לעונשם דנדרים אמרים אלא כדי שימסופו עליהם גרים דהיינו לפרסם האמונה גם בשאר עובדי כוכבים ור"י דמיימי ליה מדמכזיב ורחמתי כפירש"י מסיפא דקרא ואמרתו ללל עמי עמי גוי מיימי ליה דיעטול הבוירה דירשאל קרא שמו לא עמי גוי לא אטריך האי קרא דכבר כתיב בריש הפ' א' והיה מספר בני גוי אמרו לאמיכס עמי גוי אלא דהאי קרא ואמרתו ללל עמי גוי מיימי עובדי כוכבים שלא היו מעולם עמו ב' ודו"ק: שם א"ל ת"ש"ן גוי. שני פסוקים הם במשלי ומשמע ליה דהאי קרא דור אביו יקלל אין לו משמעות באנשים נפשיה דמה נעשה בו דדור אביו יקלל גוי אלא שהוא מחובר לקרא דלעיל מימיה כתיב אל תלשן עבד גוי וקאמר דליכא לפרש דמשום שהוא דור רע שאביו יקלל גוי אל תלשן גוי דהא ודאי כ"ש הוא דדור ודאי שלא תלשן גוי אלא דקרא אפי' קאמר אפי' דור רע שאביו יקלל גוי אל תלשן וכו"ש דור שהוא זכאי שאל תלשן גוי וכל הנהו קראי דכתיבי ההם בבב"א דור טהור בעיניו גוי דור מה רמו גוי דור חרבות גוי וכוליה אין להם משמעות באנשים נפשיהו אלא שהם מחוברים לדלעיל אקרא ג' דאל תלשן גוי ודבורו של ירעם בן יואש משמעי כל הנהו קראי ואל תלשן וגו' נאמר על הושע וק"ל: בדקדוק פרוזוני בוי. לפי פשוטו מלשון פרוץ הוא דכתיב ללל מימיה ד' צימי יעל גוי חדלו בישראל גוי עכשיו שקמתי דברה שם יתנו גוי נדקות פרוזוני גוי אכל כינוי פרוזוני לא יתפרש שפיר דה"ל למכתב נדקות פרוזוני גוי ולכך דרשו פרוזוני מלכות הפסוקים פרוזוני שפוקי הקציה לירשאל לבין העובדי כוכבים הוא נדקה לנו דמחסיק שאינו יכולין ללכותם יחד וצ"ק דע"ו (י). קאמרי דא"ל קטיעה צב שלום חדא דלא יכלת להו לכולהו דכתיבי כי ד' רוחות השמים פרשמי אחסר אליהם דעברתו ד' רוחות לד' רוחות מבני ליה כו' אפי"ג דהאמת כן הוא משום דמפורשים כ"כ ד' רוחות דקאמר ההם ה' [ועיין עוד בה שם בחידושינו וק"ל]: כ"ז זכר באדרום בוי. וצ"ל לא יתפור (דף כה). אמרי' דיואב טעה לקריתו זכר עמלק בקמ"ץ לא זכר צאירי מ"מ בן דין בן דין לא היה לו ליואב רחמנות כלל ע"ז (עובדי כוכבים) ו' אלוס והיינו רומא כדמסיק גפא דרומא וכבר כתבנו צוה דרומא היינו אלוס: צ"פ"כ הגה"ה אות' א"ב בוי. גם שפוקי לבין העובדי כוכבים כדלעיל מכל מקום עיקר הגלות היה לבבל א"י שפוקי לבין העובדי כוכבים נתיקם בגלות חורבן בית שני והבא בגלות חורבן בית ראשון איירי שגלו לבבל והאי קרא ענין מורה כתיב י"ל דה"ה הכי קאמר דלכך לא הגלה אותן אלא כדי שיוכלו לעסוק במורה דגזירות אכזריות של רומי יהיה להן ציטול מורה ומ"ה נמי משפטי שקרוב לשונם ללשון מורה שלא יהיה להם קורא המשיג והמושג במורה ודו"ק: שנאמר מיד שאי"ה גוי. שהמכוון צהאי קרא מתוך צרה גדולה ועמוקה כשאלו ומות אגבאלס והקציה עשה נדקה עמנו לקיים צו האי קרא בנך דהיינו להגלות לבבל שעמוקה כשאלו ומשם אפרס וק"ל: ו' [שיגרין] צ"בית אבון בוי. (עיין פירש"י) ה' [פרש"י] אברהם מאור כשדים יאל עכ"ל. ובסוף פרשה נח כתב הרמב"ן דלצרהה ויהי אביו היה מולדתם בתרין אלא שהלך תרם עם בנו לאור כשדים והאריך ע"ש ומ"ה נקרא ההא אור כשדים לבית אמן ע"ש שאברהם נתגדל שם במעלתו צאמונה כשהשליכוהו אש ואינו יעיל שנקרא לבית אמן על שם שאדם הראשון עיקר גופו נצרב מצבל דלמארי' פרק אחד דיני ממונות ט' ראשון מ"ה' וגופו מצבל וכו' ופירש"י שם דלכך היא עמוקה ודו"ק: ו' [בסוף מצרים בוי. יצואר לקמן י"א] פ' ע"פ: ואשברה צ"עניכסן אותיות פורחות בוי. מדלא כתיב ואשברה לפיכך דרש ליה שראו דבר פלא שהעין פונה להסתכל בו כדפירש"י ועי"ל דמשמע לעינינו שכולם ראו חוה דבר שא"א שיהיו כולם ראו שצרת הלוותם שהיו ישראל מפורשים ומפורדים במתנה ישראל ג' פרסאות על ג' פרסאות אצל אותיות פורחות למעלה אפשר שכולם ראו זו וזה"ג אמרי' פ"ק דע"ז (דף יא). בסי' שנסרפה עם ר"מ בן תרדיון שראו גליון ס"ח נשרפו ואותיות פורחות והם יתא' טפי שאותיות ס"ח הן שהיו כחוצים על הקלף היו פורחות אצל הכא לפי מה שאמרו שהיו מרותים האותיות מעבר לעבר ומ"ס וסמ"ך הן הלוותם גם היו עומדין נמלא כשנשתצרו הלוותם לא היו ממש צאותיות כי אור היה ויש לישב דגם זה גם היה ונס צמוך גם היה שראו אותיות אלו שכן אירי היו פורחות ודו"ק:

דף פח ע"א תוס' בד"ה וכו' ששחטו בוי קמ"ה אפי"ו התמא ביון
 דשחטו אין בוי עכ"ל. נראה דר"ל דלענין קטנים וכענינים לא אטריך ליה למימני כיון דלפילו במפרש אינן יכולין למחות אלא משום

חכמת שלמה

חידושים

הוא ל' אירוסין כן פירש רש"י בהמדר' כ"ח: שם אמר רבי יוחנן תחלה לארבעה נביאים בוי. נ"צ אכל לפי פשוטו תחלה דעור הוא כמו תחלה דבר כמו שפירש רש"י גבי בראשית צא ע"ש: רש"י בד"ה לא דיו בוי ומהיה מיכה בימי נחבא בוי. נ"צ וגבי עמוס צ"ל דהתחיל לכתוב ב"ל צימי עזיהו שהיה תחלה לזאת ד' מלכים וה"ה שנחבא בכל הד' מלכים דומיא דהושע אכל הדק"ק פ' נגד התלמוד שהוא קצלה וכתב וז"ל כבר כתבנו כי ירעם ועזיהו מלכו צומן אחד והושע האריך ימים יותר שניצא גם צימי יואש אחו ימוקיהו מלכי יהודה ע"כ. (עיין במהרש"א): רש"י בד"ה וילדי זנונים בוי ספק שלך ספק של אחריים. נ"צ ואע"פ שרוב בעילות הולכות אחר הבעל הכא שהיה זקן שאני ומשום הכי מיושב מה שאמר מה אעשה לזקן זה כו' ודו"ק:

דף פח ע"א תוס' בד"ה שה לבית מ"מ פי' משום דשה לבית לאו דאורייתא בוי. כ"ל. ונ"צ פי' מן התורה לא יכול להפריש על בניו וצנתינו הקטנים שלא מדעתן וכן פירש"י לשם אכל לפרוש המ"ס ופירוט ר"ן לא קשה מדי שם פירשו לאו דאורייתא ר"ל אין הקטנים צריכין למנות דאם אובלין מן הפסח לא הוי כנאכל שלא למנויין דלא אסר רחמנא אלא הנהו דליתנהו במנות חסכו אכל בקטנים דלא שייך בזה לא איירי קרא ודו"ק:

מהר"ם

דף פח ע"א בגמ' מאי מדעתן לאו דאמרי וכו'. כצ"ל ואמרי לה פתי' אדמכר וכו' פי' טפית או דלי שחור עיין בערוך ערך פתיא ובערך טפית: **דף פח ע"ב בריש"י ד"ה בתקנתא דרביה וכו' וגדי שלמים כדמפרש לקמן** שממעט באכילתו וכו'. נ"ל שטעות נפל בספרים וצ"ל כדמפרש לקמן ותו לא ור"ל מה שמסיק לקמן בשמעתין משום מתנות וכו' דהא האי טעמא דמעט באכילה וכו' לא שייך הכא דהעבד סבר שרבו יודע מה אמר לו ויאכל האחד בתורת פסח והאחד בתורת שלמים ודו"ק ל' וק"ל:

הגהות והערות

ממזר פא. יח' עיין רמב"ן בראשית יב, ו. יט' איכה ה, יח. כן ירמיהו כו, יח. כא' לעיל ג' ע"א. כן בראשית כח, יז. כן דפ"ר "לוי". כן נוסף על פי דפ"ר. כן בדפ"ר: "אינו" מפורש. כן בראשית א, יד. כן בראשית ב, ד. כן כחובות דף ע' ע"ב ד"ה אישי. כן צ"ל לנבא (ב"ש). לן ע"י שו"ת ח"צ סי' קנא ואור חדש.

ניצלו מהם וניתנו לנשותיהם. ואם מאמר אס כן היכי קאמר רבי אליעזר לכן נתן להם הקב"ה שכן דכיון שכבר ניתנו ראשי חדשים לישראל אע"פ שכשחטאו האנשים ניטל מהם הנשים שלא חטאו דין הוא שלא ינטל מהם ולא מיקרי נחיתת שער מה שלא ינטלו מהם כן וי"ל דעדיין לא ניתנו ראשי חדשים לישראל שהיו אסורים בעשיית מלאכה אבל היו ראויים לינמן וכשציל מעשה העגל נמנע הטוב מהם וכיון שהאשה נערכת אחר האיש וטפלה לו היה ראוי גם כן לימנע מהן כדי שלא תהא טפלה משוג מן העיקר אלא שלא ראה הקב"ה לקפח שכן ונתנו לנשים ועוד יש לומר דמעיקרא ניתנו לאנשים ולא לנשים וכשחטאו בעגל ניטלו מהאנשים וניתנו לנשים כן והכי דייק לישנא דקאמר ניטלו מהם וניתנו לנשותיהם כן והשתא הו שפיר נחיתת שער שזכו צמה שלא היו ראויים קודם לכן:

תיח פרטי דמי דיינים המבוארים בזה הסימן

[ג] דין קבל עליו להתענות בראש חדש: [ד] ערב יום הכפורים וראש חדש אם אסור להתענות בהם מן התורה: אם נשבע להתענות בשבתות וימים טובים וראש חדש וחנוכה ופורים: [ה] המתענה בראש חדש תענית חלום או מפני גדר צריך למיתב תענית לתעניתיה:

א—ב (ה) ואסור בתענית דתנן אין גוזרין תענית על הציבור בראשי חדשים

סימן תיח

פרטי דמי דיינים המבוארים בזה הסימן

[א—ב] איסורי בתענית ואם גזרו הצבור להתענות כך וכך ימים וכן יחיד שקבל עליו להתענות כך וכך ימים ופגע בהם ר"ח:

א—ב (ה) ואסור בתענית דתנן אין גוזרין תענית על הציבור בראשי חדשים

תיח פרטי דמי דיינים המבוארים

המבוארים בזה הסימן

[ג] דין קבל עליו להתענות בראש חדש: [ד] ערב יום הכפורים וראש חדש אם אסור להתענות בהם מן התורה: אם נשבע להתענות בשבתות וימים טובים וראש חדש וחנוכה ופורים: [ה] המתענה בראש חדש תענית חלום או מפני גדר צריך למיתב תענית לתעניתיה:

פרישה

לנעוריהן כיוצא על שם (מהלל קג ה) מחמדם כנשר נעוריהי ועל זה יתנו להם ר"ח וכו' לדבר וק"ל. ועיין צדאוריו לסמ"ג ריש (הלכה) [הלכות] ר"ח: (ב) נקראים מועדים וכו'. דכתיב (נמדנר י) וידוע שמחמדם ומועדיכם וראשי חדשים וכן נסי' מ"ט:

תיח (ה) ואסור בתענית וכו'. דכתיב (נמדנר י) וידוע שמחמדם ובהלל לאומרים (מהלל קח מד) זה היום עשה יי' נגילה וגו' וע"ל בסמ"ג פ"כ (קסו):

חדושי הגהות

תיז [א] בשמיע שכבר היו משמרות ר"ח אלא משום מעשה העגל ניטלו מהאנשים ונשארו לנשים בלבד [כד] ופסקי דמי אליעזר קאמר לכן נתן להן הקב"ה שכן שהיו משמרות ראשי חדשים יותר מהאנשים משמע שאמר מעשה העגל נתן להם ר"ח בשכרן ושקודם מעשה העגל לא היו משמרות ר"ח ואפשר לומר שאף אם נטעו ב"ח קודם מעשה העגל מ"מ לא היו הנשים מוזהרות כי אפשר שלא היו כי אלא מזה עשה והיו מזה עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות ולכן קאמר שנמנע עגל זה עומן להן הקב"ה שכן שכן היו משמרות ר"ח ולא האנשים (מהלל"ט):

הגהות והערות

שאשה פטורה מקידוש לבנה דהוי הזמן גרמא היינו מצד שבנוסח הברכה אנו אומרים אשר במאמרו ברא וכו' שהוא בעיקרו ברכה על כל מעשה בראשית, ומכל מקום נחזק בזמן מסוים ולכן הוי הזמן גרמא [אמנם מצד הברכה מחדש חדשים לא הוי הזמן גרמא] [ועיין ישועות יעקב סי' תכ"ב סק"ן] אמנם עיין בדברי יחזקאל סימן מ"ה שחלה סכרא זו במחלוקת ראשונים דכתב' בקידושין דף ל"ו פליגי על סכרא זו [ועיין באורן] ועוד עיין שו"ת מהר"ל דיסקין בקונטרס אחרון סימן ה' אות כ"ו במה שביאר דהוי מצות עשה שהזמן גרמא. ובעיקר דבר זה אי בדרכן יש לכלל של הזמן גרמא כתב בנפש חיה משמיה דמהר"ל בגבורות ה' פרק מ"ח וחידי"א בעירי אוחן משמיה דר"ת דאין לכלל זה דכל דרבנן חליות בל"ת ד"לא חסור: כן כסמ"א אבדורם ז"ל. וכשחטאו בעגל ניטלו מהם והניחו לנשים משמע שאף לנשים ניתן מעיקרא. אחרונים. כגן י"ל נ"מ בין פ"י ב"ח לפי כ"י, דכתב ברכ"י שמנהג אנשים לא לעשות מלאכה הוי מעשה בורות דכל הפטור וכו' ולא דמי למש"כ רמב"ן וריטב"א בסמ"ק קידושין דנשים שמחמדות במ"ע שה"ג אינם בכלל כל הפטור וכו' הואיל ואנשים מחריבים, דשאני הכא שניטל מהם על עון [ולפי"ז אף כללא דכתב יד מלאכי בכללי הדינים, כללי הכ"ף אות שלי' משמיה דיד אהרן אות סימן י"ז שבאם אחר מצוה ואחד פטור כגון סומא העושה מצוה תע"ב, ודוקא כגונא שאף אחד אינו חייב, נקרא הדיוט. לא שייך כאן]. וא"כ י"ל דדוקא לביאור ב"י שייך הסבר זה דזה שניתן לנשים הוא אותו מועד שנקלח מהאנשים אמנם לב"ח שמועד אחר הוא יש מקום בראש דודן שאף אנשים יכולים לנהוג לא לעשות מלאכה עור ש דודן נפק"מ בין פ"י ב"י לפי ב"ח גבי עבר כנעני למבואר לעיל שס"ל לב"י שלשים יש איסור מלאכה אי אף עבר בכלל זה דלביאור הב"י י"ל דה"ה עבר אמנם לביאור ב"ח דהוי מצוה ונתינה חדשה אין עבר בכלל זה וכדנא דאף הן היו וכו' שאם גזרו חיוב חדש כתבו האחרונים שאין עבדים בכלל ועיין ב"ח ד"ה גרסין שכתב עבדיו העברים: כדן בנותו דהא אף הנשים בכלל הי"ב שבט"ם. ויש קצת לדקדק שהביא פדריא לדייק שאחר חטא העגל ניטל מהאנשים וניתן לנשים דהא מסוף דברי הטור מוכח מיניה וביה שאחר חטא העגל ניתן לנשים וכדדייק ב"י בסד"ה ושמעת:

[ז] עיין מדבר קדמות מערכת א' אות א': [יח] לקמן סי' תיש כתב טור ד"ח איתקש למעור שנאמר וכו' שמחמדם וגו' ובר"ח. מקו"ח סי' תי"ט ועיין מג"א סי' תקע"ב סק"ד בשם רש"י שר"ח איקרי מועד וע"ע טור יו"ד סי' ת"א בשם רי"ף גאות דר"ח יום שמחה הוא שנאמר וכו' שמחמדם וגו' ובר"ח: [ט] י"ע בשנה מעוברת דאיכא ב' אדרים והוי י"ג חדש עוד י"ע טעם זה דגם לשבט לוי הוי ליה יו"ט דהא לא חטאו בעגל וגם בצר ליה א"כ מ"ב חדש חדש אחד. וע"ע בביאור טעם זה בליקוטי הלכות ה' ר"ח ה' סק"י"ב (צח). וסי' ע' סק"ו (קח): וסי' ז' סק"ד (קח): [כ] י"ע דילמא לא פליגי דלה"ר יהודה אין דינו נתינת שכר אלא זכר שלא חטאו בעגל וכדכתב הטור משמיה ב"ח וצ"ל שמסתמית הטור שהביא הכל בחדא מתחת משמע שלא פליגי ולשון זכר פירושו שנתנת השכר הוא לזכר שלא חטאו בעגל: י"ל דר"ח רומז על הגאון עוה"ז ואין ראוי ליתן יו"ט זה לנשים וכמאמרם ז"ל אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של האיש [וכמבואר באחרונים שמהא"י טעמא לא שייך ברכת כהנים לבוד לנשים] וא"כ כשניטל יו"ט של ר"ח מהאנשים היה ראוי לומר בטל העיקר בטל הטפל אלמא שמ"מ בזכות שלא חטאו בעגל נעשו הנשים עיקר בדבר זה וניתן להם היו"ט של ר"ח. ספר החיים ס"א סד"ה ובוה עי"ש באורך [ובד"ה שוב, מה דמסיק להלכה שנשים חייבות מדינא בהלל ב"ח דלא כמג"א]: [כא] ונראה להסביר דהא קי"ל מ"ע שה"ג נשים פטורות והא דחייבות ביו"ט ושבת הוא מטעם הלאו שבהן שהוקשו נשים לאנשים לכל עונשין שבתורה אמנם ר"ח שאינו אלא עשה ומצוה א"כ נשים פטורות ואח"כ ניתן להם לשכר אף דהוי מ"ע שה"ג. ספר החיים ס"א ד"ה שוב אמנם תירוצו זה קשה דהא מצות היום שזה הסעודה הקרבן, וההלל נשאר לאנשים ורק האיסור מלאכה דבר לנשים. דברי צבי מתצית השקל סק"ב וכבר קדמם בפירושו זה מהר"ח בחידושי הגהות וביאר טעם פטור מצ"ע שה"ג, דסגי בקיום האנשים אמנם שניטל מהאנשים ממילא ליחא לפטור של ה"ג [ודייק בלישניה ז"ל זהו וכו' ולא האנשים]. ועיין בשו"ת האלף לך שלמה (סי' קצ"ג) שס"ל דלא חשוב הזמן גרמא דדוקא אם קיים המצוה לא שייך כל יום הוי הזמן גרמא משא"כ כאן דהחסרון מצד הסתלקות הלבנה [ועיין שם שס"ל דהא דמבואר בפוסקים

בְּהִיכָלָהּ: ה' אֲרוֹם יִשְׁעָנִי בְּטִלְלִיה בְּיוֹם
 בִּישָׁתָא יִמְרָנִי בְּטִמּוֹר מִשְׁכָּנִיה בְּכֶרֶךְ
 תִּקְיָה יְרוּם יְתִי: וְהִשְׁתָּא יְתִרוֹם
 רִישִׁי עַל בְּעָלִי דְבָבִי חֲזוֹר חֲזוֹר וְאֶכּוֹס
 בְּמִשְׁכָּנִיה נְכִסִּי רַעְוָא אֲשַׁבַּח וְאֶבְיַע
 קָדָם יְיָ: וְקָבֵל יְיָ צְלוֹתִי בְּמִקְרָאִי וְחוּס
 עָלִי וְרוּחַם יְתִי: ח לָךְ אֲמַר לְבִי בְּעִי אֲפִי
 ית סָבַר אֲפֹךְ יְיָ אֲתַבַּע: ט לֹא תִסְלַק
 שְׁכֻנְתְּךָ מִנִּי לֹא תִצְלִי בְּרוּגְזָא לְעִבְדְּךָ
 סִיוְעִי הָיִיתָ לֹא תִסְלַסֵּל יְתִי וְלֹא
 תִשְׁבַּקְנִי אֱלֹהָא דְפּוֹרְקָנִי: י מִטּוֹל דְּאֶבָּא
 וְאֶמָּא יִשְׁבְּקוּ יְתִי יְיָ יִכְנוֹשׁ לִי: יא אֲלַפְנִי
 יְיָ אוֹרְחָתְךָ וְדִבְרָנִי בְּהִלְכָתָא תְּרִיצָא
 מִטּוֹל תּוֹשְׁבַחְתִּי: יב לֹא תִמְסַרְנִי בְּרַעְיוֹת
 מַעֲיָקִי אֲרוּם קָמוּ עָלִי סְהִי שְׁקָרָא
 וּמִמְלִלִי חֲטוּפָא: יג אֲלוּלִי דִי הִימְנִית

לַחֲזוֹת בְּנֻעַם-יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ: ה' כִּי
 יִצְפְּנִי | בְּסֶכֶה (בְּסֶכֶף קרי) בְּיוֹם רָעָה יִסְתִּירֵנִי
 בְּסֶתֶר אֱהָלוֹ בְּצוֹר יְרוּמָמִנִי: וְעַתָּה יְרוּם
 רִאשִׁי עַל-אֵיבֵי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבַּחַהּ בְּאֱהָלוֹ
 זִבְחִי תְרוּעָה אֲשִׁירָה וְאֶזְמַרְהָ לַיהוָה: וְשָׁמַע-
 יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא וְחַנּוּנִי וְעֲנִנִי: ח לָךְ | אֲמַר לְבִי
 בִּקְשׁוּ פָנַי אֶת-פָּנֶיךָ יְהוָה אֲבַקֵּשׁ: ט אֶל-
 תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ | מִמֶּנִּי אֶל-תֵּת בְּאָף לְעִבְדְּךָ
 עֲזַרְתִּי הִיִּת אֶל-תַּטִּישְׁנִי וְאֶל-תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל: י כִּי-אֲבִי וְאֲמִי עֲזֹבוּנִי וַיהוָה יִאֲסָפֵנִי:
 יא הֲוֹרְנִי יְהוָה דְּרַבְּךָ וְנַחֲנִי בְּאַרְח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרִי: יב אֶל-תִּתְּנִי
 בְּנַפְשׁ צָרִי כִּי קָמוּ-בִי עַד־שְׁקָר וַיַּפַּח חָמָם: יג לֹאֵל האֲמַנְתִּי לִרְאוֹת

מסורה א' גנבים באו לך. אם יתקע שופר בעיר, אם תחנה עלי מחנה, אם אבא באהל ביתי, אם תדברנה שפתי, אם כח אבנים כתי: (ס) אל תסתר, חד מן ד' פסוקים אית בחון ד' מלון דמין קדמא ותנינא ותליתא קרחי ורביעא נסיב וי' וס' ואתה תחנה מכל העם שרי שרי ושרי, ויבחר משה שרי שרי ושרי, ומשנה תורה שרי ושרי ושרי, אל תסתיר פניך ממני אל אל אל ואל. דרך הגשר בשמים דרך ורך ורך ודרך: (יג) לולא, חד מן ט"ז נקודות בקריאה וס' בסדר מדבר סיני:

רשימי

פניך ה' אבקש: לך. כמו (ליוז ל"ג) הן אני כפיך לאל, במקומו, אם לאל תרצון (שס י"ג), במקומו, אף כאן לך אמר לצי במקומך זה אלי לצי לומר כן: (ט) אל תט. אל תכריע כמו ויע שמים (לעיל י"ח): (י) כי אבי ואמי עזבוני. בשעת תשמיש להנאתן נחכונו כיון שגמרו הנאתן זה הופך פניו אליך וזה הופך פניו אליך: וזה יאספני. הקצ"ה שומר את הטיפה וזר את העוצר: (יז) בנפש צרי. בתאות שונאי להיות תאות מסיימת עלי: ויפח חמם. דוברי רעה לשון אחר לשון מוקש (ס"א"ה): (יג) לולא האמנתי וגו'. אם לא שהאמנתי בהקצ"ה כבר קמו צי אותם עדי שקר

מצודת ציון

(ד) ולבקר. ולדרוש כמו לא יבקר (ויקרא י"ג): (ו) תרועה. רצה לומר בקול תרועת שמחה: (ט) תטשני. כמו תעזבני וכפל הדבר במלות שונות: (יא) חורגני. למדני: שוררי. ענין הבטה וכן שאפו שוררי (למנן י"ז) ורצה לומר האויבים המביטים עלי בעין רעה: (יב) בנפש. ברצון כמו אם יש את נפשכם (בראשית כ"ט): ויפח. ענין דבור הבא בהפחת רוח הפה: (יג) לולא. אם לא:

מצודת דוד

לחזות. לראות בנעימות תורת ה': ולבקר. לדרוש בהיכלו בדבר מצות ה': (ה) כי יצפנני. ביום בוא האויב הסתירני בסוכתו ולא יכלו לי: בצור. היה מרוםם אותי להתגבר עליהם כאלו עמדתי על צור גבוה כי כן הדרך שהעומד ממעל הוא מתחזק על העומד מתחת: (ו) ועתה. כחומר הנה עכ"ז הייתי מוטרד במלחמה ולזה אבקש עתה ממך שראשי

ירום על אויבי מסביב שלא ילחמו עוד בי: ואזבחה. ואז אובח זבחים ואריע בשמחה יותר מאלו ילחמו בי ונצחתי אותם:

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

ז **ח** מ"י **ז** **ח** מ"י
מחלה חלה טו
טו שפון יו שוועט אר"ט
טו שפון קר ט
ה **ה** מ"ט שטוועט שט
שפון י
ב **ב** מ"ט שטוועט שט
שפון יו שוועט אר"ט
קד שפון א
י **י** מ"ט שטוועט שט
שט שטוועט אר"ט קר
שפון ד
א **א** מ"ט שטוועט שט
שטוועט אר"ט שפון ד
שפון א
ב **ב** מ"ט שפון מחלשות
מחלה חלה ט
טוועט שפון יו שפון
ד רב אלפס שפון ד
ד רב י
ג **ג** מ"ט שפון שטוועט שט
שפון שטוועט אר"ט
שפון א

וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה בֵּינָם וְכוּ' מִנְחָה וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה
בְּשַׁבָּת מִתְפַּלֵּל עֲרִיבֵית שְׁתֵּים. דְּהֵייוּ שֶׁל מוֹעֵד שֶׁל
אֲשׁוּרָה וְכוּ'. כִּתְּבֵי רַבִּי יִהְיֶה אִם עָמַד וְלֹא הִזְכִּיר ר"ח
יִתְפַּלֵּל עוֹד גְּלוּיָה יִתְפַּלֵּל עוֹד הִרִי כִּדְּהִתְפַּלֵּל כֹּל
יִתְפַּלֵּל עוֹד גְּלוּיָה עַד לְגַמְלָה

תנו רבנן *מטע ולא
שבת מתפלל בבית ואי
התפלל מנחה בשבת
שתיים של חול מבדיל
בשניה ואם הבדיל
בראשונה שניה עלתה
לו למימרא דביון דלא
דלא צלי דמי ומהדרי
הוא חוזר ונברות ג
וישאלה *בברכת ה
הברכה *בחזון הדעת
שיכול לאומרה עץ ה
יוסי ברבי חנינא אמר
רבי יהושע בן לוי אמר
הקטנים *תניא בוותיה
ותניא בוותיה דרבי
בוותיה דרבי יוסי ב
תפלת שחרית שנא *
אל המקום אשר עמד
השם שנאמר *וישכ
תקן תפלת מנחה שניה
בשדה לפנות ערב וא

[illegible]

לא תימא הכי תפלה
אבות תקנום ואסמכו
שעות: איבעיא להו
ר' יהודה אומר עד
היינו דאיכא בין ר' י

יחזה [ו] תפלה מוֹיֵשׁ יִחַק לְשׁוֹת בַּסֶּדֶה י"ל דְּכִיּוֹנָה
אֵלֶּה לְדִיקָיִם דְּכִיּוֹנָה וְהוּא עֹמֵד בֵּין הַדְּסִיסִים^ס

מקום שאלו (3) זמן חפלה עד לאח הכובצים ולפי מה

מנהג שלנו ⁽²⁾ דלדרבה טו
 חסידות. חסידות מנהג ליה הא בשלמה עד חשע שער
 ונהג אצל הא מנהג ליה "וי"ל דר' יהודה ס"ל דחפלה ⁽³⁾
 דהו עד ועד בבב"א וכו'. חסידות דאמר צדה פרק הרו
 אלמא עד ולא עד בכלל וי"ל אי אמרי' עד ועד בכלל יש

[illegible]

אֵלֶּה הַדְּהָתוּסִי לֹא הֵי' לֶחֶם הַגִּירָסָא בְּדַבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהָיָה תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעוֹרֵכִים
בְּ (וְכִ"ה בְּלֶחֶם מִשְׁנָה שֶׁם, מֵרָאָה כְּהֵן עֵי"ש), וְכָתַב הָרִשְׁשִׁי לְדַלְעִיל ו' ע"ב

פסע ראשונה. בראשונה, פסע ראשונה מתפלל בשביל חפלה של עכשיו ופניך אומר זה הדלה בחוק הדעת והשניה היא בשביל חפלה של ראשונה לא עלמה לו שאינה כלום שאין לו להקדים (6) חפלה שבער וזמנה לחפלה שזמנה עכשיו והשניה נמי לא עלמה לו לשל שנה האויל והדיל זה גילה דעמו שאינה של שנה והיא מחשש לשל ערבים: אבות חקנו. דלקתי צבריאל לקמי: כנוד תמידים חקנו. אנשי כנסת הגדולה: רבי יהודה, ק"ל שאין חמדי של שנה קרב אלא עד ארבע שנות: אברים. של עולות. ופדרים. של שנה קרבות שמוקד דמן קודם שקיעת החמה: קרין כל הלילה וכנגדן חקנו חפלה ערבים: מנחה

גדולה, אם צא להקדים תמיד
שן הערצים אלו יוכל להקדימו קודם
שן שטות ומחלה דצין הערצים כחצי
(יה) מצי ינוו לללי ערצ משהחמה
נטה למערב דהיינו משש שעות
ומחלה ולמעלה דלחמ מר חצי שש
וחצי שבע חמה עומדת צראש כל
אדם צאלמח וקוען (ספחס 97 טז).
מנחה כפנדה. רמז תמיד של צי.
הערצים בכל יום מחשע שעות
ומחלה ולמעלה כדנהן בחמדי ששט
(7' תה). ששט בשמות ומחלה וקרב
בשטע ומחלה והסם מפרס טעמא.
פל מנחה אחרונה. חלק את צ' שעות
ומחלה הנותרים ציום וחמאל פלג
אחרון של מנחה מ"א שעות חסר
רביע ולמעלה דצי' א' תימא הכי.
דמודה רצי יוסי צרבי תפלה דרצין
אסמכיהו אקרבות: צינה המוספין
מאן תקנה. אלא ע"כ רצין אסמכיהו
אקרבות וכי עיינו במוספין ולא
מאלו חפלה כנגדה עומד הס ותקיעה
עד וידע כפנדה. לצרי יחודה הוא דקא
צעי דלילו רצין עד ולא עד ככלל:

עוֹת וּמִפְנֵי מָה אָמְרוּ
רַב שְׁהָרִי תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד
רַעְיוֹן פֶּלַג הַמִּנְחָה שְׁהָרִי תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים
מִנְחָה וּמִפְנֵי מָה אָמְרוּ תִּפְלֵת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קִבְעָה
שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ מִבְּעֶרֶב קָרְבִּים וְהוֹלְכִים כָּל הַלַּיְלָה
מוֹסְפִין כֹּף הַיּוֹם שְׁהָרִי קָרְבֵן שֶׁל מוֹסְפִין קָרֵב כָּל
יָמֵינוּ עַד שֶׁבַע שְׁעוֹת שְׁהָרִי קָרְבֵן מוֹסֵף קָרֵב וְהוֹלֵךְ
הֵיא 'מִנְחָה גְּדוֹלָה מִשֵּׁשׁ שְׁעוֹת וּמַחְצָה וּלְמַעֲלָה
מִתְשַׁע שְׁעוֹת וּמַחְצָה וּלְמַעֲלָה אִיבְעֵיָא לְהוֹרָא רַבִּי
אָמְרוּ אוֹ פֶּלַג מִנְחָה אַחֲרוֹנָה קָאֵמַר תָּא שְׁמַע
פֶּלַג הַמִּנְחָה אַחֲרוֹנָה אָמְרוּ וְהִיא "א" שְׁעוֹת חֹסֶר רַבִּי
דְּר' יוֹסִי בְר' חֲנִינָא אָמַר לֵךְ ר' יוֹסִי בְר' חֲנִינָא
לֹאֵת אֲבוֹת תִּקְנוּם וְאִסְמְכִינְהוּ רַבְנָן אֶקְרַבְנוֹת דְּאִי
מוֹסֵף לָר' יוֹסִי בְר' חֲנִינָא מֵאַן תִּקְנָה אֵלֶּא תִּפְלוֹת
הוּוּ רַבְנָן אֶקְרַבְנוֹת: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אַרְבַּע
דָּו וְעַד כִּבְלָל אוֹ דְּלֵמָא עַד וְלֹא עַד כִּבְלָל תָּא שְׁמַע
לִגַּל הַמִּנְחָה אִי אֲמַרְתָּ בִּשְׁלֵמָא עַד וְלֹא עַד כִּבְלָל
יְהוּדָה לְרַבְנָן אֵלֶּא אִי אֲמַרְתָּ עַד וְעַד כִּבְלָל ר' יְהוּדָה
הֵינֵנו

מצינו במגילה (פ"ד ד' יא.) ויהי אומן את הדסה ואין הדסים
 יפרכו חלק (מגילה ד' כג.) הוא אומר להיפך:
 (כג.) ויך חזרה כי מטי לחזן בעי' למיהדר אמר אפשר שעברתי
 לאחר שהחלל כבר והוא דעתיא למיהדר וקשה למחיתין דפרק
 ספירטטו^ה קריל' כר' יהודה דלמר דע פלג המנהג יוחא ויפה
 החלל מצדד יום הזח:

ומחצה דעד אחריו וזמן הוי חבלת המנחה ינחה דלייזו מנחה
ד קטרת חקניה דכתיב חכון חבלתי קטרת לפיכך¹⁰ (תהלים קמא):
כחם (ד' נח): כל שיעור חכמים להחמיר חוץ מנגרים של כחמים
גם חומרא שיתפלל ולא אחר¹¹ עבר וזנו בעל הרצנו ואפי' במצוד¹²:

פ"ד

(ח) מוספתא פ"ב לקמן
כס. (ט) (מסע' ד.א.)
(י) עין חוס' תענית ד.
ע"כ ד"ה בימות
(ג) וטעם ד"ה (ד) תענית
ז. א: אומר ד' סדרין
(ח) מוספתא פ"ב
ע"ה: (ו) מירוצין פ"ב:
מספתי ק"י ד"ס ל: סנה:
מל: ניר: ז: מנחת סס:
תולין מל: ז: עירובין
נדה נל: (ז) (ו) וקול
ד' גלגל: ז: בחיבר ד' גל:
מכרבר כ"ה ג'
(ז) גלגל כ"ה: (ד) כ' כ'
ז' שם תורה: ח' ח'
(ח) שנין פסח' פסח'
הקומן רכס סמן קוח'
(צ) ע"כ תולין ח' גל:
ד"ה כל שיעור:

[illegible]

(א) וַיֵּשְׁבּוּ אֲבֹרָהָם
בְּבִקְרָאֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
עָמַד שָׁם אֶת פְּנֵי יְיָ:
[בראשית י"ז, כ"ז]

(ב) ויעמד פינחס ויפלל
ותעצר המגפה:
[תהלים קכ"א]

(ג) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹמְרֵי
בְּשׁוּדָה לַפְּנוֹת עָרֶב
וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וַהֲנֵה
גְּמָלִים בָּאִים:

(ד) תפלה לעני כי יעטף
ולפני י' ישפך שיחו:
[תהלים כג, א]

(ה) וַיִּפְּנֶה בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן
שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ
וַיִּקַּה מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם

וַיֵּשֶׁב מֶלֶךְ אֲשֶׁתוֹ וַיֵּשֶׁב
בְּמִקוֹם הַהוּא:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל הַתַּפְּלִל
בְּעַד הָעַם הַזֶּה וְאֵל
הַיָּמָּה בְּיָמֶיךָ

וְתַפְלָה וְאֵל תִּפְגַּע בִּי
בִּי אֲנִי שְׁמַע אֶתְדָּ:

ען יש להוסיף משאת כפי מנחת ערב (וכי'ה בלחם משנה שם, מראה כהן קיי"ש), וכתב הרשב"א דלעיל ו' פ"ב מקור לה רבי יוחנן להאי קרא בחתול ערבות וצ"ל והתם אליבא דרבנן וכך ביירושלמי בפרקין טזיק לה בחתול המנחה:

בה ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר: כי וירא

תולדות אהרן ויותר יעקב. שם צא. ויאבק. שם:

רש"י

שפתי חכמים

(בה) ויותר יעקב. שכן פנים קטנים ב ומוזר עליהם*: ויאבק איש. מנחם פי' ויתעפר איש מלשון חזק שהיו מעלים עפר ברגליהם ע"י נענועם. ול"ג שהוא לשון ויתקשר ולשון ארמי הוא חזק דלציקו זה להפיל איש את רעהו שחזקו ואזקו וזרעומו ופירשו חז"ל שהוא ע' שרו של עשו (נ"ר):

אלא ודאי עשה עצמו כגשר וכו': ב (ק"מ), לפי שכל הכלים חשובים ככר העביר וכתוב ויעבור את כל אשר לו, ולא דוקא פנים אלא כלים שאין חשובים נקראים פנים, וכבר נאמרו כזה דברים רבים כג"א ובהר"ן, אבל רש"י פירש בן ב"ק (דף ט"ז): ע' כדמוכח רש"י לקמן (ל"ג י') גבי אם נא מצאתי חן בעיניך וגו'. וכתב מהרש"ל ואם

* חז"ל ע"פ

אבן עזרא

רמב"ן

כך לקח נשיו וזניו והעבירם. והנה פירוש ויעבר כנר עבר. ושנ בלחונה לנפש אם נשאר כלום: (בה) ויאבק. מגזרת חזק עד שעלה חזק בנייהם: עד עלות השחר. עד סוף שמורת הלילה.

נשיו ושפחותיו וילדיו אל שפת הנחל, ועבר הוא לבדו את מעבר יבוק לראות אם גבהו המים, ושם ולקחם עמו כולם כאחד ויעבירם את הנחל, ואחרי כן ויעבר את אשר לו, מקנהו ורכושו:

ויותר יעקב לבדו. ששכח פנים קטנים וחזר עליהן, לשון רש"י. ועל דרך הפשט ויקחם ויעבירם את הנחל, העבירם עמו. ויעבר את אשר לו, בצווי, כי חזר וצוה שיעברו לפניו ונשאר הוא אחריהם:

ויאבק איש עמו. ויתעפר, כך פירשו מנחם. לשון אבק, שמעלין אבק ברגליהם. ולי נראה לשון ויתקשר, ולשון ארמי הוא, בחר דאביקו ביה (סנהדרין סג), ואביקו ליה מיבק (מנחות מב), זה לשון רש"י. ואביקה בלשון חכמים חביקה שמשו בה הרבה, אבקתא אית בה (מכות כג), דרגש עיולי ואפוקי באבקתא (נדרים נו).

אבי עזר

(בה) עד עלות השחר וכו', וכמוהו כעלות גדיש נעמו:

ספורנו

בעל המורים

(בה) ויותר יעקב לבדו. אחרון לכלם לנסוע מן המחנה כדי להדריך את כל עמו שילכו עם כל קנינו ולא ישאר דבר במחנה: ויאבק איש עמו. היה זה פועל מלאך במצות בוראו בלי ספק

(בה) ויאבק. נג"י כסא הכבוד מלמד שהעלו האנך עד כסא הכבוד: איש עמו. נג"י עשו אלוס: ויאבק איש עמו. ס"ת קשו על שם בית עשו לקש:

רשב"ם

רעת וקנים

(בה) ויותר יעקב לבדו. כלומר שהעביר כל אשר לו שלא היה עוד לעבור אלא הוא לבדו ורצה לעבור אחריהם כדי לברוח דרך אחרת שלא יפגשו עשו נתכוין: ויאבק. מלאך עמו שלא

(בה) ויותר יעקב לבדו. פירש"י מלמד שנשאר על פנים קטנים וסמך לדבר מדכתיב לנדו, אל חיקי לנדו אלא לנדו. ד"ל לשון בית הנד שמושכן ממנו שמן זית ודך הוא להנניע שמן נפחים קטנים:

בלי יקר

שגם הוא אחרינו, כי הגדה זו מיותרת, על כן הוצרך יעקב לפרוט שגם כת שניה תאמר והנה גם הוא אחרינו, טעמו של דבר כי היה ירא פן יהיה כת ראשונה בעיניו שקרנים, כי באמרם והנה גם הוא אחרינו יבין מדבריהם שתיקף ומיד באותה כת שאחריה יבא יעקב, וכשיראה שאינו בא עם כת שניה יאמר שכת ראשונה היו בכזיב באמרם והנה גם הוא אחרינו, על כן צוה שגם כת שניה תאמר והנה גם הוא אחרינו, ומעצם הטעם הזה צוה גם לכת שלישית לומר כן:

(בה) ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות

ולשלישית כדבר הזה תדברון פשיטא שהם צריכים להשיב על ג' שאלותיו, הן מצד שאם אחד משלש אלה לא ישיב בטל כל השליחות של אותו כת, שאם לא יבא מן יעקב, או לא ילך אל עשו, או יבא וילך, אבל מנחה זו אינה לעשו, א"כ במה יכפר פניו ע"י כת זה, אבל מאמר והנה גם הוא אחרינו אינו תשובה על שאלותיו, גם אין קבלת המנחה תלויה בזה כל כך, כי בין יבא בין לא יבא סוף סוף המנחה היא שלוחה, ואין זה כי אם הגדת דברים נוסף על שאלותיו, סלקא דעתך אמינא מאחר שכת ראשונה כבר הגידה שיעקב יבא אחרינו אין צורך שגם כת שניה תגיד

מִרְאֲשֵׁתּוֹ וַיֵּשֶׁם אֹתָהּ מִצְבָּה

וַיִּצֶק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ: **יח וַיִּקְרָא**

אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל

וְאוּלָם לֹא שֵׁם־הָעִיר לְרֹאשָׁהּ:

כ וַיַּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר

אִם־יְהִי אֱלֹהִים עִמָּדִי וַיִּשְׁמְרֵנִי

בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ

וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ:

כא וַשְׁבֹּתִי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה

רש"י

שמותי חכמים

(כ) אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי הנטות הללו שהנטיח להיות ה עמדי כמו שאמר לי והנה אנכי עמך: ושמרני. כמו שאמר לי ושמרתיך ככל אשר תלך: ונתן לי לחם לאכל. כמו שאמר כי לא אעזוב. והמזקש לחם הוא קרוי נעזב שנאמר ולא ראיתי לדיק נעזב וזרעו מזקש לחם: (כא) ושבתי. כמו שאמר לי והשיבותיך אל האדמה: בשלום. שלם מן החטא שלא ו אלמד מדרכי לנן:

* תהלים לו

נמי בפרק כיסוי הדם (חולץ פ"ד): לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו, וילבש ויתכסה כפי מה שיש לו, וכיון שהקב"ה הבטיחו על הלחם לאכול אם כן ודאי הבטיחו נמי על בגד ללבוש, דאם לא כן היה צריך לצמצם ממאכלו כדי ליקח בגדים ונמצא שלא יהיה לו לחם לאכול, והקב"ה הבטיחו על הלחם לאכול, (מהלל"י): ו (נפ"י), וזהו ג"כ מכלל ההבטחות של הש"י דהא אמר (לעיל פ' ט"ו) את אשר

לאוצר החכמה

אבן עזרא

רמב"ן

(יח) ויצק שמן על ראשה. להכירה נשזו:

יח. וישם אותה מצבה. כבר פירשו רבותינו (ע"ז נג):

ההפרש שבין המצבה למזבח, שהמצבה אבן אחת

והמזבח אבנים הרבה. ונראה עוד שהמצבה תעשה לנסך עליה נסך יין וליצוק עליה שמן, לא לעולה ולא לזבח, והמזבח להעלות עליו עולות ושלמים, ובבאם לארץ נאסרה עליהם המצבה (דברים טז כב) מפני ששמו אותה הכנענים להם לחק יותר מן המזבחות, אף על פי שכתוב בהם (שמות לד יג) את מזבחותם תתוצון, או שלא רצה לאסור הכל, והשאיר המזבח שראוי לנסך ולקרבתו:

כ. אם יהיה אלהים עמדי. לשון רש"י, אם ישמור לי הבטחות הללו שהבטיחני. וטעם התנאי, שלא יגרום

מנחת שי

(יח) ויצק. כתב אור תורה הצד"י רפה וכן ראיתי בס"א כ"י ובספרים אחרים בדגש כמנהגו ועיין פ' וישלח סימן ל"ה על ויצק: (כ) לחם. בתביר לא במאריך:

חֲרָנָה: יֵא וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶן שָׁם כִּי־בָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבִנֵי

יֵא וַעֲרַע בְּאַתְרָא וּבֵת תַּמָּן
אַרִי עַל שְׁמִשָּׁא וְנָסִיב

תולדות אהרן ויקח מאבני חולין צא:

אוצר החכמה

רש"י

שפתי חכמים

בעיר הוא הודה ד' הוא זיוה הוא הדרה ילא משם פנה
הודה ה' פנה זיוה פנה הדרה. וכן ותלא מן המקום *
ו האמור נעמי ורות: וילך חרנה. ילא ללכת ז לחון:
(יֵא) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. לֹא הִזְכִּיר הַכְּתוּב צִיּוֹה מִקּוֹם
ח אֵלָּא בַּמָּקוֹם הַנִּזְכָּר בַּמָּקוֹם אַחֵר הוּא הַר הַמּוֹרִיָּה
שְׁנֵאמֶר כֹּז וַיִּרְא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק: וַיִּפְגַּע. כְּמוֹ שֶׁ
וּפְגַע בִּירְחוֹ * * * וּפְגַע בְּדִשְׁתָּ * * * וְרִנְתִּינוּ פִּירְשׁוֹ לְשׁוֹן
חֲפִלָּה י' כְּמוֹ וְאֵל תִּפְגַּע בִּי * * * * * וְלִמְדוּ שֶׁתִּקַּח חֲפִלָּה
עֲרִיצָה וְשֵׁנָה הַכְּתוּב וְלֹא כְּתוּב וַיִּתְפַּלֵּל לְלִמְדֵךְ כ' שְׁקִפְנָה
לוֹ הָאֶרֶץ כְּמוֹ שֶׁמְפֹרֵשׁ בְּפ' גִּיד הַנֶּשֶׁה * * * * *: כִּי בָא
הַשָּׁמֶשׁ. הִיָּה לוֹ לְכַתּוּב וַיֵּצֵא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּלֶן שֶׁס' ז' כִּי בָא

* רות א' ** יהושע טו *** ברכות כז **** ירמיה ז ***** חולין צא
דהא נשאריו יצחק ורבקה ואפילו הכי עשה רושם יציאת יעקב וק"ל,
(עין נדל" וס' האריך מאל ליישנ ז): ז דקשה לרש"י וילך חרנה משמע שבא לחון, וזה אי אפשר שהרי אח"כ כתיב (פ' י"א) ויפגע במקום,
וזה היה קודם ביאתו לחון, ודוחק לומר שיהיה וילך במשמעו שבא לחון, ואחר כך שב לכאר מה שפגע לו בדרך, כי אין זה דרך המקרא,
לכן פירש יצא ללכת: ח דקשה לרש"י והלא בא הכתוב לפרש ולא לסתום ואכתי אינו מפרש באיזה מקום, לכן פירש במקום וכו':
ט שפירושו לשון חניה ולא פגישת: י פירוש ויפגע במקום בהקב"ה שקראו מקום, ע"ש שהוא מקומו של עולם, (רא"ס): כ' דבשלמא ואל
תפגע ב', פירש אל תגש ב' להפציר, אבל אצל הקב"ה לא שייך למימר הכי, א"כ קשה למה שינה ב', (מהרש"ל), אלא שלכך כתיב ויפגע
שהוא נמי לשון פגישת כדי שתלמוד ממנו ג"כ קפיצת הדרך, ואי הוה כתיב ויפגוש לא הייתי לומד ממנו תפילה, לכך כתב הפסוק ויפגע
דמשמע כיה תרווייהו: ז אף על פי שאין הפרש בין ויבא השמש וילן שם, ובין וילן שם כי בא השמש, מכל מקום היה לו לסדר הענינים

אבן עזרא

עמנו כי הוא התנצל על ירעם בן יואש והוא היה צדיק
אל. ואמר לשון רבים נעזו ונעזד עמוס ונכספר עמוס
מזואר. ועל דרך הפשט לא יתכן להיות. ויפגע. כמו ואל
תפגע ב'. כי לא מלאנו במקרא שנקרא השם מקום. ואל
תשים לנך לדרש. ממקום אחר. כי איננו כלל על השם.

ספורנו

(י) ויצא יעקב. וילך חרנה. הלך להגיע לחון וטרם הגיעו קרוהו
אלה שהזכיר: (י) ויפגע במקום. קרה לו שהגיע אל מקום שלא
בין אליו וענין המקום הוא מקום ללון לאורחים שהי' מתוקן

רשב"ם

(י) ויצא וילך חרנה. הלך לצד חון: (י) ויפגע במקום. אירע
לו דרכו במקום אחר חוץ מעיר לזו: כי בא השמש. ולא היה
לו פנאי ליכנס בעיר ביום. כדאמר רב יהודה לעולי יכנס אדם

כלי יקר

ולכאן כי לפום ריהטא דלרבותא נקט כאן ויצא כי
אברהם ויצחק לא הניחו במקום שהלכו משם צדיק
כמותם פשיטא שיציאתם עשה רושם, אבל כאן הרי
יצחק ורבקה נשאר שם סלקא דעתך אמינא שאין
יציאתו עשה רושם קמשמע לן, ודוגמא לזה מסיק

מנחת שי

שבע השין בקמץ וכו' חתן דמים כתוב דשין שבע בסגול והרכה על זה דברים ואת כלם ישא רוח:

(י) אמר הגאון כי וילך חרנה. ללכת. ואינו רק כמשמעו
ושז לנאר מה שפגע בדרך ולא הלך ביום אחד
כי בדרך לן:

(יא) וטעם פתחות צי"ת במקום. דברי משה והטעם
במקום הידוע היום וכן אמר הושע ושם ידבר

בעל המורים

(יא) ויפגע במקום. ג"פ כתיב מקום נפסוק רמו לנ' רגלים שיעלו
נניו למקום ההוא: כי בא השמש. ר"ת כנה שכנה מאור השמש
שלא נעומנו:

דעת זקנים

(יא) ויפגע במקום. לשון תפלה וזו תפלה ערצית טרם בל השמש
שהי' כתיב ויפגע במקום והדר כי בל השמש אמנם לפי השטה
בזכרות משמע דומן ק"ש דערצית לא הו' עד לאת הכוכבים:

(י) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. פירש רש"י
לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, אלא
מגיד שיציאת הצדיק מן המקום עושה רושם. ויש
להתבונן וכי אברהם ויצחק לא הלכו ממקום למקום
ולמה לא נכתב אצלם לשון יציאה. ויש פנים לכאן

פרשת ויצא

[חזקוני]

זה. והנה נשאלה שאלה מדוע היתה זאת שאליעזר עבד אברהם קפלה לו ארעא צהליכחו לחרן להביא את רבקה כפירש"י לעיל פי' חיי שרה צפוסק ואצוא היום אל העין ע"ש, וליעקב לא קפלה לו הארץ רק בשבטו להחפלה אל הר המוריה, (ע"ד היושר פשוט היינו טעמא איך תקפוז לו הארץ הלא הי' מן הראוי לעבדו שם להחפלה אלא משום דלא יחיד איכו דעתי ואיך תקפוז לו הארץ והוא אמת), ויש לומר כן, שרמז לאבות הוא סימן לזניהם אחריהם, כי אליעזר כנעני הי' וקפלה לו חרן שהיה חולה לארץ לסימן שעתידים בני כנען להחגרש מא"י ותמחר הארץ לשלחם ולהקיא אותם, משא"כ ליעקב נרמז לו צהיפוך לא מצע"י בלאתו מא"י לא קפלה ח"ל נגדו אלא צהיפוך שתמחר אחר הגלות ותקפוז א"י נגדו כי חלקנו היא. והנה יעקב חשב בזה דעת אחרת, דהנה שמעתי מפי מר"ן נ"י דכל זמן שהי' אברהם חי לא השיג ילחק השגתו הראויה לו מפני כבודו של אביו ויהי אחרי מות אברהם ויצרך חלקים את ילחק, וכן יעקב כל זמן שהי' צדיק אביו ילחק וכן י"ד שנים שהי' נעמן בצבא"ד של שר"ע לא מלינו ששרתה עליו רוח הקודש, וילא יעקב מבאר שבע אז ויחלוס וגו' [ע"י צדקנות חת"ס סופר דף נ"ז עור א' צהערה], והנה כי כן אפשר לומר שיעקב חשב שלכך לא זכה עדיין להשראת שכינה שאינו נשוי עדיין והוא רק פלג גופא אף שדעתו הי' ללמוד צבא"מ של שר"ע ונפשו חשקה צחורה כן עזאי [כיצמות ס"ג:] ולכך עבד עלמנו כל כך, מ"מ כיון שראה שלא זכה להשריית שכינה חשב ששגג בזה ע"כ נשא לבו ללכת לח"ל מא"י כדין ההולך ללמוד תורה ולישא אשה שיואלים מא"י לח"ל [כע"ז י"ג.]. והנה זה מן השמים הי' שיעמיד י"צ שבעי יב, ומסתמא כשהיה צבא"מ לא החפלה שום חפלה כדין מי שתורתו אומנתו שאפי' מפסיק לק"ש לאכילה ושינה וכדומה, לריך חיקף לחזור ללימודו ואינו רשאי להחפלה כמ"ש המג"א סי' ק"ו סק"ד ע"ש, ואפשר שגם על הדרך הזה לא רצה לעבד עלמנו להחפלה כיון שהלך לישא אשה שיה ללימוד תורה ולשלוחי מלוה ופטור עכ"פ מלהחפלה לילך למקום הר המוריה דוקא להחפלה, וכיון שצא לחרן וראה שלא קפלה לו הארץ כמו שאירע לאליעזר עבד אברהם זקנו, ושפט שעי"כ שלא כדין עשה שפסק מלימודו והלך לישא אשה, א"כ כיון שאין מלוה זו כדאית כל כך וא"כ שלא כדין עשה ג"כ שלא החפלה בדרך, והיינו דאמר אפשר שעברתי על מקום שהחפלהו צו אצותי פי' שהוצרכתי לעבדו שם ולא קפלה לי ארעא ואיך לא החפלהתי צו קנ"ל, יהיב דעתיה למיחדר. ואפשר עוד לפי הג"ל

ויצא יעקב מבאר שבע. כשיולאים מעסק התורה שהיה צאר מים חיים ונקראת צאר שבע כי יש בה שבעה ס"ת חלצה עמודיה שבעה [כשצת קט"ז.], כשהם יולאים מזה יולאים חרנה ר"ל חרון אף בעולם כפירש"י על וימת תרח בחרן, והוא ע"ד מאחז"ל [צ"ר ס"ה] כשאין הקול קול יעקב אזי ידי עשו שולטות בעולם. ואמר ויפגע במקום ומקום זה רמז לחורבן צהמ"ק כידוע צמדרש [כאן ס"ח י"ט] וצקינות לע"ז, וזהו ויפגע במקום שעי"ז נפגעו בחורבן צהמ"ק ויהי ויפגע מלשון פגע, הליץ ונפגע [חגיגה י"ד:], ופגע בו [מ"א צ']. וילן שם כי צא שמשו של עולם, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, הכוונה שעי' יל"ה המחגרה צת"ח והוא הצנן נגוף, אם הצנן הוא נימוח [בקידושין ל:], והוא הצנן הושם מראשותיו ע"ד רשעים יל"ה שופטן [צרכות ס"א:] והי' לראש פינה בעו"ה, ואמר אבני בלשון רבים כי הרבה מיני יל"ה יש ורבו הסחוחיו.

ויצא יעקב מבאר שבע וגו' ויפגע במקום וגו', פירש"י בשם רבותינו צמס' חולין פי' גיד הנשה דאזל עד חרן כד מטא לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהחפלהו צו אצותי ולא החפלהתי צו כד יהיב דעתיה למיחדר קפלה ליה ארעא ע"ש, ולריך להבין מה לשון אפשר עברתי על מקום שהחפלהו צו אצותי ולא אמרו צקיור איך לא החפלהתי במקום שהחפלהו אצותי, ועוד מה שאמרו לקמן א' מ"ט לא טכזבו שם ומשני איכו לא יהיב דעתא למיחדר ומן השמים יעכזבו וכו', גם זה לריך הצוננות מ"ט לא טכזבו ומ"ט לא יהיב איכו דעתא להחפלה, ונראה לחרן כן, דהנה אחז"ל שלא היתה יליא יעקב לילך לחרן חיקף, אף שכך נותה אמו לך פדנה ארס וגו', כ"א היה נעמן מקודם צדיק שם ועבר י"ד שנים ולמד תורה, ואפשר שמזה למדו ז"ל קפלה הארץ שהי' אחר צואו לחרן כד יהיב דעתיה למיחדר, והיינו מדכתיב תחנה וילך חרנה ואח"כ ויפגע במקום וע"כ היינו כנ"ל בצואו לחרן יהיב דעתיה למיחדר, אלא שאין מזה ראיה כל כך דיש לומר הפי' כפירש"י עפ"י פשוטו וילא יעקב מבאר שבע לילך לחרן, שקבלה צדיקו שילא מבאר שבע לצית מדרשו של שם ועבר ע"כ וילך חרנה כפשוטו שהלך לחרן, והי"פ וילא מבאר שבע לצ"מ של שם ועבר ואחר חשלוס י"ד שנה הלך חרנה, א"כ הו"ל להקדים ויפגע במקום אפי"כ כנ"ל ושמור

[חזקוני]

א' צ"ל ועוד מה ש"אמר" לקמן, ר"ל שרש"י אמר כן, שאין לשון זה בגמרא. והש"ת ב' על לשון רש"י, וא"ת כשעבר יעקב וכו' כך הוא המאמר התם בגמרא ובמחכ"ת ליתא שם.

מסורת היש"ם
עם הוספות

